

ÚVOD EŠ bol orientovaný na verejné pôsobenie v záujme slovenského národa. Na svoju úlohu sa cieľavedome pripravoval štúdiom filozofie, vrátane filozofie štátu a práva. Ciele slovenského národného hnutia i spôsoby boja za ich dosiahnutie vedel majstrovsky vyargumentovať. Tieto ciele boli ovplyvnené Štúrovou filozofiou, no aj všeobecne filozofiou štátu a práva. Štúrove otázky štátu a práva oslabujú jeho celkovo prijateľný sociálno-politický profil.

1. PRAMENE ŠTÚROVÝCH SOCIÁLNO-POLITICKÝCH NÁZOROV

Politické názory EŠ možno lepšie chápať v ich spojení s konkrétnou národnostnou situáciou v Rakúsku, Uhorsku a na Slovensku v čase ich utvárania. Situácia a ňou nastolené úlohy vytvárajú ideový program. Každá spoločenská vrstva a skupina majú vlastnú ideovú koncepciu a ciele. Ak majú byť ciele hnutia dosiahnuté, musia zodpovedať možnostiam doby. Myšlienkové prúdy a idey vychádzajú z predchádzajúceho vývoja spoločenského myslenia. Ďalšie aspekty pri tvorbe ideového programu sú: schopnosť objektívne posúdiť situáciu, jej výklad, úlohy vývoja spoločnosti, hlavný cieľ hnutia, tvorcovia ideí, nositelia ideí. Pri utváraní a formulovaní Štúrovej a národnej koncepcie zohralo významnú úlohu aj európske a domáce kultúrne dedičstvo, predchádzajúce a súdobé filozofické prúdy. Na formovanie Štúrovej národnej a politickej filozofie mala vplyv staršia generácia slovenských buditeľov, najmä Bernolák, Hollý, Šafárik a Kollár.

K CHARAKTERISTIKE SOCIÁLNO-EKONOMICKEJ SITUÁCIE NA SLOVENSKU V PREDVEČER REVOLÚCIE 1848 – 1849

Život a činnosť EŠ spadajú do obdobia rozkladu feudálnej spoločnosti v Rakúsku a nástupu buržoázie ako triedy. Vývoj v Rakúsku značne zaoštal za ostatnými krajinami západnej Európy, ktoré signalizovali éru nastupujúceho kapitalizmu. Historická epocha 17. – 19. storočia bola epochou koexistencie feudálnych a kapitalistických režimov. Feudálnou reakciou bolo potlačenie revolučného hnutia. Vytvorila sa Svätá aliancia, ktorá mala zabrániť prenikaniu revolučných myšlienok v štátoch. Jednou z hlavných opôr, najmä v antidemokratickej politike, tejto aliancie bola Habsburská monarchia. Akékoľvek zdemokratizovanie bolo potláčané, pretože znamenalo obmedzovanie feudálnych práv a šľachtických privilégií. Habsburgovci sa stali prekážkou revolučného uchopenia moci buržoáziou. Špecificky negatívne dôsledky mala viedenská politika voči Uhorsku a predovšetkým voči Slovensku. Nemecký šovinizmus dopadal na všetky utlačané národy, ktorých obranná reakcia mala podobu nacionalizmu. Vzťah Slovákov k Viedni bol sprostredkovaný Maďarmi, ktorí boli vládnucim národom uhorského kráľovstva. V Uhorsku bola pri moci veľkostatkárska šľachta, ktorá spolupracovala s habsburským dvorom, no časom prešla do opozície. Do tábora opozície sa zaradila najmä nižšia šľachta, strední statkári a drobné zemanstvo. Program opozície vyvrcholil v liberalizme. Maďarský nacionalizmus sa vyvíjal v dvoch smeroch: v opozícii proti Viedni a v národnostnom utlačaní nemaďarských národností Uhorska, z ktorých postavenie Slovákov patrilo medzi najhoršie. Hlavným cieľom maďarského nacionalizmu bolo vytvorenie jazykovo jednotného štátu pomocou maďarského politického národa. Tento cieľ sa realizoval zavedením maďarčiny ako štátneho jazyka a pomadařovaním nemaďarských národností Uhorska, z ktorých prevažnú časť tvorili Slovania. Slováci z dôvodu neexistencie kodifikovaného jazyka a národnej kultúry neboli ako národ uznávaní.

NADVÁZNOSŤ ŠTÚROVÝCH NÁZOROV NA PREDCHÁDZAJÚCE EURÓPSKE A DOMÁCE IDEOVÉ PRÚDY

Počas svojho štúdia v Halle si EŠ všimol najmä Heglovu filozofiu, európske myslenie, filozofiu osvietenecov, utopických socialistov. Všetko z hľadiska cieľa hnutia – vydobytia samobytnosti slovenskému národu. Mnoho myšlienok jeho verejno-politickej činnosti prevzal z nemeckého osvietenstva (Goethe, Schiller), klasickej idealistickej filozofie (Hegel, Herder). Nemecké osvietenstvo priviedlo EŠ aj k myšlienke vytvorenia spisovného jazyka, osamostatneniu slovenskej národnej literatúry a jej využitia ako nástroja prenášania osvetly medzi ľuďmi. Prvým vážnym pokusom o zavedenie slovenčiny ako spisovného jazyka do literatúry bol román Jozefa Ignáca Bajzu René mládenca prihodí a skusenosti. Ďalej to bolo dielo Jána Hollého na báze gramatiky Antona Bernoláka. Nadväzoval aj na Šafárikovu a Kollárovu ideu československej kmeňovosti.

2. K ZÁKLADNÝM OTÁZKAM ŠTÚROVEJ NÁRODNEJ FILOZOFIE A JEJ APOLIKÁCIA NA SLOVENSKÉ PODMIENKY

EŠ bol presvedčený o nevyhnutnosti samostatnosti a uznania slovenského národa. Toto sa stalo základným životným cieľom jeho pôsobenia a politického programu. V liste Františkovi Palackému zdôrazňuje nevyhnutnosť pozdvihnutia slovenského národa k duchovnému životu. Boj o samobytnosť slovenského národa musel byť vedený predovšetkým z pozície nastupujúceho meštianstva, nositeľa spoločenského a hospodárskeho poriadku, ktorý formoval novodobé národy. Štúr pochopil, že národné oslobodenie a rovnoprávnosť je neoddeliteľná od oslobodenia a rovnoprávnosti sociálnej, hospodárskej i politickej, a zodpovedne tomuto vytýčil aj svoj program národného, hospodárskeho, sociálneho, politického i právneho pozdvihnutia a zrovnoprávnenia slovenského národa. Primát svojbytnosti Slovákov v štúrovom programe vyplýval z postavenia Slovákov v Uhorsku i z postavenia sa slovenskej buržoázie a maloburžoázie v národnostno-sociálnej štruktúre vtedajšej uhorskej a slovenskej spoločnosti. Nároky na ovládnutie slovenského národného územia slovenskou národnou buržoáziou neboli opodstatnené, kým obyvateľstvo tohto územia vystupovalo ako nesamostatné a nesvojbytné. Vydobytie samobytnosti znamenalo zjednotenie a zrovnoprávnenie s Maďarmi a stalo sa podstatou štúrovej národnej a politickej koncepcie. Filozofickým základom Štúrovej argumentácie sa stala Herderova a Heglova filozofia dejín, ktoré umožnili vytýčiť budúce poslanie Slovanov a v ich rámci i Slovákov. Štúr v liste Samovi Bohdanovi Hroboňovi uznáva ako základné východisko Heglovu filozofiu, ale uznáva či vidí aj nevyhnutnosť jej pretvárania a prispôbovania. Dlhší čas žil Štúr v duchu ideí Kollára, neskôršie sa však s ním rozišiel pre nezlučiteľné názory v otázkach jednotnej slovenskej spisovnej reči, čomu predchádzala rozdielnosť názorov v otázkach slovenskej kmeňovosti. Štúr celý program národného obrodovania Slovákov staval na súčinnosti a spolupráci všetkých slovanských národov, ktorých jednotu považoval za alfu a omegu ich budúceho poslania. Slovenská samobytnosť vyplývala z existencie osobitného slovenského nárečia, jazyka. Štúr videl, že prijatie spisovného jazyka slovenského nie je možné bez nového prístupu k Slovanstvu, že nie je možné bez dokázania slovenskej kmeňovosti, t. j. bez uznania Slovákov za samostatný a svojbytný národ. Argumenty v prospech slovenskej kmeňovosti rozpracoval v článku Hlas k rodákovi a v práci Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí.

REČ A ĎALŠIE ATRIBUTY SAMOBYTNOSTI SLOVENSKÉHO NÁRODA

EŠ vyvinul veľké úsilie, aby dokázal vzájomnú spätosť národa a reči, ktorú podrobne vysvetľuje a zdôvodňuje v článku Ponosy a žaloby Slovákov. Štúr poukazuje na citové spojenie každého národa so svojím jazykom, pretože v jazyku sa zrkadlí duch národa, jeho ľudskosť. V zavedení jednotného spisovného jazyka vidí cestu k jednote národa, odstráneniu rozkolu v reči na bernolákovčinu a češtinu, s nádejou na spojenie Slovákov do celistvého kmeňa a zároveň aj k odstráneniu náboženských rozporov medzi katolíckimi a protestantmi, ktoré sa odzrkadľovali práve v rozdielnom používaní reči (katolíci – bernolákovčina, protestanti – čeština). Najcharakteristickejšou črtou štúrovcov je, že sa v činnosti obracali k slovenskému ľudu, postaviac sa na jeho obranu proti všestrannému útlaku, a hľadajúc v ňom zdroj sily na boj za slovenskú vec. Išlo o cieľavedomé zblíženie slovenskej inteligencie s ľudovými masami, ktoré sa mohlo premeniť na spoločenskú silu iba za predpokladu spoločnej reči ako spojovacieho mostíka oboch spoločenských vrstiev. Štúrov boj za slovenčinu sa stal bojom za samobytnosť slovenského národa proti maďarizácii, bojom za zjednotenie Slovákov, za ich uznanie ako samobytný národ. Proti Štúrovi vystúpili tzv. čechisti, stúpenci češtiny ako spisovného jazyka pre Čechov, Moravanov a Slovákov. Vyčítali Štúrovi, že zavedením spisovnej slovenčiny seje nesvornosť medzi Čechov a Slovákov, že chce tieto dva národy odtrhnúť. Štúrove články sú plné sociálnych a politických postrehov i ostrých kritických vyčítok na adresu feudálneho systému a maďarizačného útlaku, v ktorých videl hlavnú príčinu kultúrnej aj ostatnej zaostalosti slovenského ľudu.

K SPÄTOSTI ŠTÚROVEJ NÁRODNEJ KONCEPCIE SO SOCIÁLNO-POLITICKÝM PROGRAMOM

Dosiahnutie slovenskej samobytnosti v spojení s politicko-sociálnym obsahom tohto procesu bolo jedinou možnou cestou k vytlačení konkurencie cudzej, maďarskej vládnúcej vrstvy. Boj proti cudzonárodnej maďarskej a pomadařčenej šľachte znamenal boj proti feudalizmu. Štúr spája feudalizmus s maďarizačným útlakom a vidí v nich spoločnú a spojenú prekážku rozvoja slovenského národa. Šľachtu nepovažoval za schopnú ani ochotnú podieľať sa na realizácii slovenského národného programu, pretože program obsahoval také sociálne a politické požiadavky, ktoré boli namierené proti záujmom šľachty. Štúr preto nemohol so šľachtou rátať ako so spojencom, ale ako s protivníkom.

Základom feudalizmu je poddanský systém na jednej a privilegované postavenie svetskej a duchovanej šľachty na druhej strane. Preto základným predpokladom demokratických premien sa stáva demokratické riešenie roľníckej otázky. Roľníctvo je najmasovejšou základňou národno-obrodeneckého hnutia, zachovávajúcou originálne národné črty a vlastnosti. Cieľom slovenského národného hnutia bolo politické ovládnutie života na Slovensku, zabezpečenie hospodárskych pozícií rodiacej sa slovenskej buržoázie. Jedinou spoločenskou silou schopnou viesť národné slovenské hnutie k víťazstvu bolo roľníctvo. Štúr sa javil ako tvorca programu sociálneho pozdvihnutia slovenského roľníctva, ako predstaviteľ rodiaceho sa slovenského kapitalizmu.

3. MIESTO ŠTÁTU V PROGRAMOVOM KONCEPTE LŠ

Každý revolučný, sociálny alebo národný pohyb sa vždy dotýka aj existujúceho konkrétneho štátu. Štát je najdôležitejšou politickou inštitúciou spoločnosti, je najdôležitejším nástrojom v rukách vládnúcej moci. V revolúcii ide skoro vždy o viac alebo menej ostré stretnutie hnutia so štátom. Slovenské národné hnutie narazilo na rakúsky štát a jeho politiku. Štátna moc môže hnutie sama vyvolať a podporovať, ak ono podporuje politiku štátu proti určitým spoločenským skupinám. Môže hnutie tiež potláčať, prípadne byť k nemu ľahostajná. Hnutie formuluje svoj program vo vlastnej politickej stratégii a v jej rámci hodnotí aj svoj vzťah k štátu. Štúrova filozofia, jeho chápanie štátu sa stáva jedným z prameňov poznania a pochopenia jeho krokov slovenského národného hnutia vo vzťahu k rakúskej ríši, Uhorsku a Slovanom.

TEORETICKÉ CHÁPANIE ŠTÁTU

LŠ pokladal štát za formu prejavu objektívneho ducha. V zmysle Heglovej filozofie všetko skutočné je stupňom absolútnej idey, návratom idey k sebe samej. Spojenie objektívnej a subjektívnej vôle chápe Štúr ako uskutočnenie rozumu, teda slobody. Štát je sám sebe účelom, v ňom sa vyvíja rozum. Podľa Hegla iba tie národy majú v histórii miesto, ktoré sú štátotvorné. Kritériom hodnoty národa je u Štúra stupeň a hodnota života pospolitého. Pod pospolitosťou rozumie jednotu, zväzok jednotlivcov späť putom spoločného cieľa. Do istej miery však vidí štát absolutisticky, zdôrazňuje jeho primárne spoločenské postavenie a úlohu, podriaďuje jednotlivca a rodinu štátnej moci a jej zákonom. Prívrženci tohto názoru sa volajú kontraktualisti. Obrancov absolutizmu Štúr nazýva strana konzervatívna (Hobbes). Ich kladmy je to, že sa pridriavajú toho, čo je pre pospolitosť podstatné. Záporom je, že kladú zábrany rozvoju jednotlivosti. Základnou požiadavkou preto je, aby sa jednotlivosť s pospolitosťou vyrovnávala.

S Rousseauovou teóriou suverenity štátu založenom na spoločenskej zmluve LŠ nesúhlasil, pretože je si istý, že národy nie sú na takej úrovni, aby sa dokázali dohodnúť. V teórii suverenity ľudu videl stávanie vlády proti národu, osočovanie vlády. Proti Hobbesovmu konzervativizmu a Rousseauovej radikálnosti presadzuje LŠ liberálny reformizmus. Uznáva, že štát nemôže dobre prosperovať, keď nerespektuje práva jednotlivca, ale zdôrazňuje, že jednotlivec nemôže existovať bez štátu, bez pospolitosti a poriadku. Národy sú v prirodzenom stave neschopné starať sa o seba a preto sa ich ujíma silný jediniec, vládár. Z jeho jedinečnosti, schopnosti starať sa o veci dochádza k stotožňovaniu pospolitosti s jeho osobou, čiže získava neohraničenú, absolútnu moc. Štúrov pohľad na štát ako najvyšší stupeň pospolitného života spojený s bezpodmienečnou požiadavkou radiť sa jeho zákonom vyústil do absolutizácie štátu, legitimizmu vzťahu k nemu, vo vieru v reformy a obavy z revolučného boja proti nemu. Štúr jednoznačne vystupuje za monarchiu ako štátnu formu a monarchu. Národ musí byť ako jeden celok so svojou vládou, jedine vtedy môže byť slobodným a rozumným. Táto rozumnosť a sloboda sú stelesnené vo vláde. Preto všetky rozumné národy si svoju vládu ctia.

ŠTÁT A RIEŠENIE SLOVENSKEJ OTÁZKY

Z hľadiska štátoprávneho riešenia slovenskej otázky nadobudla pre LŠ a slovenské národné hnutie mimoriadny význam forma štátneho zriadenia, systém vzťahov medzi štátom ako celkom a jeho jednotlivými časťami. V obrane národných práv Slovákov vychádza LŠ z faktu, že v Uhorsku žije viac národov, medzi nimi aj národ slovenský, pričom ani tak nezáleží na tom, či sa dostal do spojenia s ostatnými národmi Uhorska podmanením alebo prijatím, rozhodujúce je, že aj Slováci sú národom, keďže majú vlastnú reč.

Koncepcia jednorečivosti a štátneho maďarského národa zabraňovala presadzovanie záujmov Slovákov a slovenskej inteligencie prostredníctvom účasti v celouhorských štátnych inštitúciách. Snažil sa dosiahnuť redukciu nositeľov pasívneho volebného práva medzi nemajetnými, pretože majetní si mohli dovoliť voličov kupovať. V dôsledku toho sa do úradov dostávali nie najschopnejší, ale len najmajetnejší.

Štúrov národnooslobodzovací program sa do revolúcie 1848 pohyboval v rámci platformy Rakúska a Uhorska, bez postulátu nového štátoprávneho usporiadania.

Príčiny štúrovho opustenia koncepcie kultúrneho národa boli najmä popieranie existencie slovenského národa a násilné povýšenie maďarčiny na štátnu uhorskú reč. Vznikla revolúcia, do ktorej bol zainteresovaný aj Štúr a premietal do nich aj slovenské národné požiadavky. LŠ spolu s Hurbanom a Hodžom zostavili Žiadosť slovenského národa (Liptovský Mikuláš 1848). Tieto žiadosti sú prvým oficiálnym slovenským národným dokumentom, kde sa nastoľuje štátoprávna koncepcia slovenskej samobytnosti. Žiada sa v nich zábezpečenie účasti zástupcov slovenského národa v uhorskom sneme, používanie slovenskej reči v úradoch na slovenskom národnom území vrátane vedenia súdnych procesov, vyučovanie v slovenskej reči na národných školách, zákonné zakotvenie slovenských národných práv. Okrem žiadostí predložili slováci uhorskej vláde aj federatívny program, ktorý vychádzal z občianskej a národnej rovnoprávnosti a to vo všetkých vzťahoch. Deklarovanie žiadostí aj federatívneho programu uhorskú vládu šokovalo. Poskúsila sa zlikvidovať slovenské hnutie. Vydala zatykač na jeho vedúce osobnosti: Štúra, Hurbana, Hodžu a vyhlásila stanné právo, čo bolo pre slovenské hnutie natrvalo neprekonateľnou prekážkou. LŠ od okamihu zamietnutia žiadostí a vydania zatykača opúšťa riešenie slovenskej národnostnej otázky v uhorskej vlasti a orientuje sa na Viedeň. Tento zlom možno vidieť v jeho vystúpení na Slovanskom zjazde v Prahe 1848. LŠ proklamoval myšlienku federalizácie Rakúska ako najvhodnejšej formy riešenia otázky Slovanov a Slovákov v podmienkach ríše. Apeloval na spoločný postup všetkých rakúskych slovanských národov v smere vytvorenia slovanských obcí, územných samospráv pod rakúskou ríšou v smere federalizácie. Za základnú podmienku realizácie tejto úlohy označil porážku Maďarov.

ŠTÚROVA FILOZOFIA ŠTÁTU A OZBROJENÝ BOJ SLOVÁKOV PROTI MAĎARSKEJ REVOLÚCII

Praktické vyvrcholenie Štúrových názorov na štát z pozície riešenia slovenskej národnej otázky vyústilo do ozbrojeného boja pod vedením Štúra, Hurbana a Hodžu a ďalších proti maďarskej revolučnej armáde. LŠ s pomocou chorvátov zorganizoval a vyzbrojil prvý slovenský dobrovoľnícky zbor, s ktorým sa postavil do ozbrojeného boja proti Maďarom. Viedenská vláda sa stala ich spojencom, pretože sama si na maďarov netrúfala. Na oplátku im zaručila národnú rovnoprávnosť, ktorú maďari nemaďarským národom odopierali. Za národnú rovnoprávnosť sa vyslovujú predseda vlády Schwarzenberg, cisár František Jozef, gróf Mailáth a Stadion. Dochádza tiež k úvahám odtrhnúť Slovensko od Maďarov a vytvoriť z neho osobitnú korunnú krajinu podliehajúcu cisárovi a ríšskemu snemu. Ústava vyhlásila

rovnoprávnosť národov a reči, čoho sa slovenská delegácia dožadovala vo Viedni. Z rokovania s panovníkom a grófom Stadionom, ktorý súhlasil so slovenčinou ako úradnou rečou na Slovensku a aj s odtrhnutím Slovenska, ak sa za to vysloví celý národ, Slováci vidia osamostatnenie, čo ich utvrdzuje v pokračovaní v ozbrojenom boji proti Maďarom. Viedenská vláda však po porážke revolúcie nádeje LŠ a Slovákov nespĺnila a začala odbúravať všetky ústupky, aj národné.

4. MIESTO A VÝZNAM PRÁVA V MYSLENÍ LŠ ŠTÚROVA FILOZOFIA PRÁVA

Svoje myšlienky vyslovuje LŠ v spojitosti s kritikou niektorých uhorských zákonov týkajúcich sa zrušenia urbára, s kritikou platného uhorského práva, s kritikou súdnictva a aplikácie práva v Uhorsku a na Slovensku. V kritike uhorských zákonov sa prejavuje ako Slovák, demokrat a reprezentant mladého formujúceho sa slovenského meštianstva a národnej inteligencie. Pokiaľ ide o vlastnú filozofiu práva LŠ verí štátu a jeho zákonom a iba takú spoločenskú zmenu považuje za trvalú, ktorá je zakotvená v štátnom zákonníku. Aj v oblasti práva sa riadil Heglovými myšlienkami, ktorý tvrdí, že ak štát považujeme za najdokonalejšie uskutočnenie slobody, mala by sa prejavovať práve v zákonoch – v slobode a rozumnosti. LŠ odmieta prirodzený stav, pretože sloboda v ňom nemá nič spoločné so skutočnou slobodou, takáto sloboda nie je založená na práve. Rovnako odmieta idealizovanie patriarchálneho stavu, ktorého obrancovia dokazovali jeho prednosť pred stavom štátnym najmä pre vraj existujúcu slobodu v ňom.

Význam práva posudzuje ako objektivizovanie slobody a rozumnosti v demokracii, kde jednotlivci majú k všetkému, čo sa v štáte robí, vysloviť svoj súhlas, a podľa toho iba to môže byť uznané za zákon, s čím všetci jednotlivci súhlasia. Tento prístup LŠ odmieta. Ako ideálnu štátnu formu vidí v monarchii, ktorá je schopná zaistiť maximum slobody.

KRITIKA UHORSKÉHO PRÁVA A POKROKOVÉ PRVKY ŠTÚROVÝCH NÁVRHOV DE LEGE FERENDA

LŠ dobre poznal platné uhorské právo, keďže sa s ním často dostával do styku. Prekladal aj niektoré zákony z nemčiny a maďarčiny do slovenčiny. Primárnym problémom pre LŠ bola zákonná úprava zrušenia poddanstva. Zrušenie poddanstva sa podľa neho malo realizovať pokojnou, zákonnou cestou o práve vykúpenia sa poddaných od urbárskych robôt, daní a iných povinností. Chcel doplniť zákonník o práve toto právo. Kladie urbár ako prvý a hlavný nedostatok, ktorý treba odstrániť a žiada jeho zrušenie zákonnou cestou, pričom alternatívne uvádza aj spôsoby výkupu. Uhorský krajinský snem zákonní z roku 1848 poddantsvo zrušil a súčasne zabezpečil zemepánom finančnú náhradu od štátu, čím v podstate Štúrove návrhy akceptoval, no jeho nádeje v národných požiadavkách Slovákov nespĺnil. LŠ spájal boj za pozdvihnutie slovenského roľníctva s bojom za demokratické premeny.

Ďalšou štúrovou požiadavkou podanou na uhorskom sneme bolo zrušenie patrimoniálneho súdu, teda spojenia hospodárskej a verejnosúdnej moci v rukách zemepánom. Zemepánom patrili poddaný a tiež pozemky, kde poddaní bývali. Po zániku poddanstva LŠ žiadal, aby zemepáni nemali ani žiadnu právomoc.

Ďalšie požiadavky LŠ boli poskytnutie príslušných politicko-občianskych práv vykúpeným poddaným – zastúpenie vo verejných krajinských úradoch a záležitostiach. Bývalí poddaní sa po vykúpení z poddanstva stávajú plnoprávnymi, najmä rovnými občanmi štátu a majú možnosť vyjadrovať sa prostredníctvom svojich zástupcov k otázkam, ktoré sa ich týkajú.

LŠ charakterizuje a hodnotí uhorské zákony ako nedôsledné. Zdôrazňuje význam dodržiavania zákonov a ochranu práv ako dôležitý moment dôvery občana v štát. Žiada pre sudcov také platy, aby sa nemuseli znižovať k poberaniu úplatkov. Nastolenie spravodlivosti znamenalo odstránenie aj ďalších nedostatkov, najmä absenciu trestného zákona. Rozsudok závisel iba od sudcu, v krajine bolo príliš veľa advokátov. Štúr si v tejto rovine osvojil jedno zo základných hesiel demokratickej revolúcie – heslo rovnosti všetkých pred zákonom.

Ďalšou požiadavkou bol návrh na zdanenie šľachty. Napadol nespravodlivosť daňovej politiky uhorského štátu. Zemepáni vlastnili v krajine 3/4 všetkých pozemkov, ale dane z pozemkov sa platili iba v poddanských mestách, čo vplývalo na veľký nedostatok bohatstva v krajine. Okrem toho by mala šľachta platiť daň z pôdy, prepychu, mýta, za poštové služby a služovníctvo, užívanie ciest, pálenie liehu...

Dôležité je tiež spomenúť štúrove myšlienky, v ktorých vystupuje za likvidáciu právnych zábran rozvoja priemyslu a obchodu v Uhorsku. Analyzuje komplikované colné vzťahy v Uhorsku a Rakúsku a rozoberá jednotlivé druhy ciel.

5. K ŠTÚROVEJ ORIENTÁCIÍ PO REVOLÚCII 1848 – 1849 – VPLYV REVOLUČNÝCH UDALOSTÍ NA JEHO NÁZORY

Po revolúcii sa LŠ utiahol do modranského ústrania, nezasťaval žiadnu funkciu alebo úrad, trpel hmotným nedostatkom a pod policajným dozorom žil až do tragickej smrti. Napriek tomuto nezostal pasívny a zúčastňoval sa na akciách slovenského národného života a venoval sa literárnej práci. Usiloval sa zhodnotiť skúsenosti z revolúcie z hľadiska budúcnosti slovenského národa. Bol sklamaný z revolúcie. Viedenská vláda porazila maďarov, no namiesto demokracie zaviedla v krajine absolutizmus – policajný režim, ktorý sa zameril na rozbitie revolučných ilúzií a nastolil politiku silnej ruky aj proti spojencom z obdobia revolúcie, teda aj proti Slovákom. Začína sa obracať na stranu Rusov, pretože to práve oni im pomohli poraziť maďarov a stále verí, že jeho program bude realizovaný. Cárskemu Rusku pripisuje všetky dobré vlastnosti Slovanov – čistota mravov, pohostinnosť, mierumilovnosť, láska k domácejmu usadlému životu. Rusko ide za svojou vládou, ktorá mu ukazuje cestu k sebarozvíjaniu. Práve dobré vzťahy medzi vládou a ľudom – medzi cárom a ľudom zabránili tomu, čo sa udialo v ostatnej Európe – podmaneniu ľudu šľachtou. LŠ Rusko doslova idealizoval. Hlavné spojivo Slovákov a ostatných slovanských národov s Ruskom vidí v spoločnom slovanskom pôvode, ktorý kladie na prvé miesto.

Súhm štúrových reformných návrhov znamenal demokratickú premenu krajiny.

ZÁVER

LŠ bol cudzí šovinizmus a nevráživosť národov k iným národom, aj samobytnosť a národnú rovnoprávnosť Slovákov chápal v rovnakej miere pre všetky národy Uhorska. Jeho názory na štát a právo boli vďaka útoku na maďarskú revolúciu a viedenský dvor brané ako negatívne. K štátu aj platnému uhorskému právu sa staval kriticky. Sám podával návrhy na zákonnú úpravu, kde sa prejavil ako skutočný humanista, demokrat a pokrokový reprezentant rodiaceho sa slovenského meštianstva. Trvalú záruku ich zabezpečenia videl v rôznych reformách. Hľadal vhodnú monarchiu a nakoniec si ju vykonštruoval v cárizme, ktorý takisto žiadal demokratizovať. Geopolitická vízia LŠ je vyjadrená v testamente Slovanstvo a svet budúcnosti. Vychádza v nej z analýzy kritickéj situácie slovanských národov a vylučuje, že by mohli vzniknúť národné slovanské štáty. Riešenie videl v existujúcom superštáte Ruska a pod jeho vedením v únii slovanských štátov, ktorá by obraňovala aj ich vlastné národné a štátne záujmy. Slovákov a Čechov bral LŠ ako bratov. Začlenením Slovenskej a Českej republiky do európskych integračných štruktúr by intenzita a kvalita vzájomných česko-slovenských vzťahov mala vzrastať.